

GELİP GEÇERKEN

Christopher William Bradshaw-Isherwood (26 Ağustos 1904 – 4 Ocak 1986) Cheshire’da (İngiltere) doğdu. On yaşında babasını kaybetti. Küçük yaştan itibaren yazma denemeleri yapmaya başladı. 1929-1933 yıllarını, genç yaşta keşfettiği eşcinselliğini daha özgürce yaşayabilmek için o dönem eşcinsel altkültürüyle ünlü Berlin’de geçirdi. Bu yıllarda yaşadıklarını *Hoşça Kal Berlin* ve *Mr. Norris Aktarma Yapıyor* adlı eserlerinde romanlaştırdı. 1938’de W. H. Auden’la Çin’e seyahat etti. Daha sonra kısa sürelerle Hollanda, Danimarka, İspanya ve Portekiz’de bulunan Isherwood, 1939’da, hayatının sonuna dek yaşayacağı ABD’ye yerleşti. Burada Hollywood için dönem dönem senaryo yazarlığı yaptı, Hinduizm’le yakından ilgilendi ve bazı önemli Hindu metinlerinin İngilizceye çevrilmesi üzerinde çalıştı. 1986’da California’da öldü.

Isherwood’un en ünlü romanlarından *Hoşça Kal Berlin*, *I am a Camera* adıyla 1951’de tiyatroya, 1955’te sinemaya uyarlandı. Oyundan uyarlanan 1966 tarihli Broadway müzikali *Cabaret* büyük bir başarı sağladı, 1972’de aynı isimli bir sinema uyarlaması çekildi. Yazarın bir diğer ünlü romanı *Tek Başına Bir Adam* ise 2009’da sinemaya uyarlandı.

Isherwood’un romanları, hayat hikâyesiyle ayrılmaz bir bütün oluşturur. Romanlarının hemen hepsi yazarla aynı adı taşıyan ya da onunla birçok yönden benzerlikler taşıyan bir anlatıcı aracılığıyla aktarılır. Kısa sahnelerden oluşan, hızlı tempolu, olayların kenarında duran bir “göz”ün bakışının egemen olduğu sinematografik üslubu, Isherwood’un romancılığının en önemli teknik özelliğidir.

Başlıca kitapları:

Roman: *Mr. Norris Changes Trains*, 1935 (*Mr. Norris Aktarma Yapıyor*; YKY, 2014) *Goodbye to Berlin*, 1939 (*Hoşça Kal Berlin*; YKY, 2012); *Prater Violet*, 1945 (*Prater’in Menekşesi*; YKY, 2016); *Down There On A Visit*, 1962 (*Gelip Geçerken*; YKY, 2017); *A Single Man*, 1964 (*Tek Başına Bir Adam*; YKY, 2012).

Oyun: *The Dog Beneath the Skin*, 1935 (W. H. Auden’la birlikte); *The Ascent of F6*, 1936 (W. H. Auden’la birlikte).

Gezi: *Journey to a War*, 1939 (W. H. Auden’la birlikte).

Otobiyografi: *Christopher and His Kind*, 1976.

Yeşim Seber 1970’te İstanbul’da doğdu. Kadıköy Kız Lisesi’ni ve İstanbul Üniversitesi İngilizce İşletme Fakültesi’ni bitirdi. Gazetecilikle başladığı kariyerini 1995’ten beri çevirmen olarak sürdürüyor. Çevirisini yaptığı roman, biyografi ve inceleme-araştırma türündeki eserler arasında *Frankenstein* (Mary Shelley), *Sylvia Plath: Deli Kızın Aşk Şarkısı* (Andrew Wilson), *Stone Arabia* (Dana Spiotta), *Aşkın Tarihi* (Simon May), *İmkânsız Sürgün: Stefan Zweig Dünyanın Sonunda* (George Prochnik), *Wapshot Kayıtları* (John Cheever), *Bahçıvan* (Amanda Coplin), *Zaman Boşluğu* (Jeanette Winterson) ve *Lila* (Marilynne Robinson) bulunmaktadır.

Christopher Isherwood'un
YKY'deki kitapları

Hoşça Kal Berlin (2012)
Tek Başına Bir Adam (2012)
Mr. Norris Aktarma Yapıyor (2014)
Prater'in Menekşesi (2016)
Gelip Geçerken (2017)

CHRISTOPHER ISHERWOOD

Gelip Geçerken

Roman

Çeviren
Yeşim Seber

YAPI KREDİ YAYINLARI

Don Bachardy'ye

Mr. Lancaster

Artık nihayet, Mr. Lancaster hakkında yazmaya hazırım. Yıllardır buna niyet edip durmuştum, fakat niyetim gönülsüz bir tasarı oldu-
guyla kalmıştı, zira Mr. Lancaster'ın hakkını asla tam olarak vereme-
yeceğimi hissediyordum. Şimdi, nerede hata yaptığımı anlıyorum:
Ben onu hep münferit bir karakter olarak addetme eğilimindeydim.
Mr. Lancaster, tek başına ele alındığında, olduğundan daha azına
karşılık gelir. Onu bütünlüğüyle sunabilmek için, karşılaşmamızın
benim hayatımdaki yeni bir bölümün –daha doğrusu, bir bölümler
dizisinin– başlangıcına nasıl denk geldiğini açıklamak zorunda
olduğumu fark etmiş bulunuyorum. Ve o bölümlerde yer alan ka-
rakterlerden bazılarını anlatmam da şart oldu. Onların hepsi de,
tek bir istisna haricinde, Mr. Lancaster'ın yabancı. (Adamcağız
sonraki yıllarda Waldemar'ın ne hale geleceğini bilebilmiş olsay-
dı, onu acenteden dehşet içinde kovması işten değildi.) Hele ki,
bir kez olsun Ambrose ya da Geoffrey veya Maria ya da Paul ile
karşılaşmış olsaydı – fakat hayır, hayalgücüm bunun için yetersiz
kalıyor! Hal böyleyken, bu insanların tamamı –düşüncesi bile her
birinin içinde ziyadesiyle nefret hissi doğuracak olsa da– benim
üzerimden birbirleriyle bağlantı halindeler. Ve sonuç olarak, bu
kitapta bir diğerinin varlığıyla yaratılan hoşnutsuzluğu hep birlikte
paylaşmak durumunda kalacaklar.

1928 ilkbaharında, ben yirmi üç yaşımıdayken, Mr. Lancaster bir iş
gezisi kapsamında Londraya geldi ve anneme, bizi ziyaret etmek
istediğini belirten bir not gönderdi. Annem yahut ben hayatımız-
da onunla karşılaşmış değildik. Kendisi hakkında bildiğim tek
şey, Britanya menşeli bir deniz nakliyat şirketinin Almanya'nın
kuzeyindeki bir liman kentinde bulunan acentesinin başında ol-
duğuydu. Ve bir de, kendisi anneannemin kayınbiraderinin üvey
oğlu olurdu; belki de bunu ifade etmenin daha basit bir yolu vardır.
Akrabalık durumlarından büyük keyif alan annem bile, doğrusunu

söylemek gerekirse, onun bizimle bir akrabalık bağı bulunmadığını itiraf etmeye mecbur kalmıştı. Fakat sırf kendini evindeymiş gibi hissetsin diye, ona “Kuzen Alexander” diye hitap etmemizin iyi olacağına hükmetmişti.

Misafirimize nasıl hitap ettiğimiz ya da onun bu hitap şekline dair hisleri hiç umurumda olmasa da, annemle hemfikirdim. Bana kalırsa, kırk yaşın üzerindeki her insan –yalnızca bir avuç saygın istisna haricinde– tanım itibariyle düşman, fakat pratikte korkutucu olmaktan ziyade gülünç olan yabancı bir kabileye mensuptu. Benim gözümde bunların büyük çoğunluğu, kale alınmaması gereken, sapına kadar ucube ahlakçılar ve moruklardı. Bana bir ayağı çukurda yaşayanlardan daha iyi vaziyetteymiş gibi görünenler sadece kendi yaşlılarımdı. Teorik olarak öngörebildiğim ama asla tam olarak inanmadığım bir durum olan yaşlılık başladığında çabucak ve acısız şekilde ölmekten başka bir umudum olamayacağını söylemeyi alışkanlık edinmiştim.

Mr. Lancaster da, varlığının her bir zerresine kadar, tahmin ettiğim derecede ucube bir kişilik olduğunu ortaya koydu. Bununla birlikte, ne kadar uğraşırsam uğraşayım, ona karşı kayıtsız kalamadım; zira adam geldiği andan itibaren beni çileden çıkarmayı ve küçük düşürmeyi başardı. (Şimdi, bunun fazlasıyla istemeyerek yapılmış bir şey olduğunu açık bir şekilde görebiliyorum; Mr. Lancaster fena halde çekingen biri olmalıydı.) Dalga geçen ve üstten bakan bir havayla, bana sanki hâlâ bir okul çocuğuymuşum gibi muamele etti. En ağır suçuyorsa, adımın iyiden iyiye bir alay ve aşağılama tınısı edinmesine neden olan yapmacıklı ve klasik bir telaffuz katılmış haliyle bana “Christophilos” diye hitap etmesi oldu.

“Pek şahane Christophilos, hayatında bir yük gemisinin içini görmediğin konusunda seninle bahse girmeyi çok isterim. Hayır mı? O halde, ölümsüz ruhunun kurtuluşu adına sana bir tavsiyede bulunayım: Ömründe bir kez olsun hanım annenin eteğinden çık da şirketin gemilerinden birinde bizi ziyaret et. Bunun üstesinden gelebileceğini göster bize. Seni, poyraz fırtınasının ortasında domuz yağı yerken ve deniz kurtları yüzüne güldüğü esnada küpeşteye zor yetişirken görelim bakalım. Böylelikle bir erkeğe dönüşecek olman kuvvetle muhtemeldir.”

Bilip bildiğim en kayıtsız halimi takınarak, “Gelmekten memnuniyet duyuyum” dedim.

Bunu söyledim, çünkü o anda Mr. Lancaster'dan nefret ediyordum ve dolayısıyla, önüme koyduğu güç denemesini geri çevirmem ihtimal dışıydı. Bunu söyledim, çünkü hayatımın o döneminde herkesle her yere gidebilirdim; gidilip görülmemiş dünyanın tamamına karşı duyduğum şiddetli arzudan aklımı kaçırmak üzereydim. Bunu söyledim, çünkü bir yandan da Mr. Lancaster'ın blöf yaptığını düşünüyordum.

Yanılmışım. Takriben üç hafta sonra, Mr. Lancaster'ın çalıştığı şirketin Londra ofisinden adıma yazılmış bir mektup aldım. Mektup, çoktan icabına bakılmış bir konu olarak, şu şu şu günde şirketin yük gemisi *Coriolanus*'a binerek denize açılacağı konusunda beni bilgilendirmekteydi. Öğleyn West India Dock Road'daki dok girişine gelmem halinde, beni gemiye kadar götürecek olan bir personel yollayacaklardı.

Sadece kısacık bir an, zihnim allak bullak oldu. Fakat sonra hayalgücüm duruma el koydu. Conrad ile Kipling'den ve Browning'in "Neler Gelmiş Waring'in Başına?" şiirinden serbest şekilde uyarlanmış bir epik dramın başrolünde oynamaya başladım. Bir genç kız telefon edip haftaya çarşamba günü yapılacak kokteyl partiye gelip gelemeyeceğimi sorduğunda üstü kapalı bir kasvet içeren özlü bir cevap verdim: "Korkarım gelemem. Burada olmayacağım."

"Ah, sahi mi? Nerede olacaksın peki?"

"Tam olarak bilmiyorum. Kuzey Denizi'nin ortasında bir yerlerde. Bir yük gemisinde."

Genç kızın nefesi kesildi.

Mr. Lancaster ve çalıştığı gemi nakliyat şirketi kafamdaki epik kavramına tam olarak oturmuyordu. Gide gide Almanya'nın kuzey sahillerine gideceğim gerçeğini itiraf etmek de basbayağı utanç vericiydi. Beni iyi tanımayan insanlarla konuşurken, buranın muazzam ve gizemli bir seyahatte uğranacak ilk liman olduğunu ileri süren bir hikâye uydurmuştum.

Ve şimdi, bu genç adamı "Ben" diye adlandırma âdetine kendimi bir kez daha kaptırmadan önce, onu doklara giden bir taksinin içinde bu maceraya atılan ayrı bir varlık, neredeyse bir yabancı olarak düşüneceğim. Zira, elbette kendisi benim gözümde neredeyse bir yabancı. Onun kanaatlerini gözden geçirip düzeltmiş, aksanını ve

kendine has tuhafliklarını değiştirmiş, önyargılarını ve alışkanlıklarını kırmış ya da abartmış bulunmaktayım. Kendisiyle hâlâ aynı iskeleti paylaşıyoruz, fakat iskeletin dış kaplaması öylesine büyük bir değişimden geçti ki, sokakta karşılaşmamız halinde genç adamın beni tanıyabileceğinden kuşkuluyum. Onunla ortak noktamız, kimliğimizi belirten adımız ve bilinçteki devamlılık; benim ben olduğumu ifade eden günlük beyanların sürekliliğinde hiçbir kesinti yaşanmadı. Ancak ben dediğim şey, bu zamana değin geçen günler ve yıllar boyunca kendini tekrar tekrar biçimlendirdi; öyle ki, sabit kalan neredeyse yegâne şey, bilinçli olmanın katıksız farkındalığı. Ve bu farkındalık da herkese ait, belirli bir kişinin değil.

O takside oturan Christopher fiilen öldü; kendisinden geriye, yalnızca biz onu tanıyanların silinmeye yüz tutmuş hatıralarına yansımış hali kaldı. Ben řu anda onu diriltemem. Sadece anımsanan eylemlerinden ve sözcüklerinden ve bizlere bıraktığı yazılardan yola çıkarak onu yeniden inşa edebilirim. Çok kereler beni utandırdığı olur ve onu küçük görme arzusuyla yanıp tutuşurum, fakat bunu yapmamaya gayret edeceğim. Bir de, onun adına özür dilememeye gayret edeceğim. Nihayetinde kendisine bir saygı borcum var. Ne de olsa bir anlamda babam, başka bir anlamdaysa oğlum sayılır.

Nasıl da yalnız görünüyor! Kimsesiz değil, çünkü bir sürü arkadaşası var ve onların yanındayken hayat dolu birine dönüşebiliyor ve onları güldürebiliyor. Hatta dostlarının arasında bir nevi lider konumunda. İnsanlar onu, bir sonraki aşamada ne düşüneceklerini, nelere hayran kalmaları ve nelerden nefret etmeleri gerektiğini bilen biri olarak görme eğilimindeler. Onların gözünde girişken ve iddialı biri. Gelgelelim, dost meclisinin ortasında, kendine güvensizliği, geleceğe yönelik endişeleri ve korkularıyla tecrit edilmiş gibi de. Hayatı, o âna kadar, dar sınırlar dahilinde yaşanmış ve deneyim türlerinin çoğu konusunda bir hayli tecrübesiz; bu durum hem onu korkutuyor hem de içini çılgınca bir hevesle dolduruyor. Kendi kendine güven aşılacak için, olayı, meydana gelir gelmez bir epik söylenceye dönüştürüyor. Her daim rol yapıyor.

Gelecekte daha bile çok geçmişten –geçmişin prestijinden, geleneklerinden ve bunların barındırdığı örtük meydan okumalardan ve kınamalardan– korkuyor. Muhtemelen, onu harekete geçiren en kuvvetli negatif motivasyon ata nefreti. Atalarını hayal kırıklığına uğratmaya, şereflerini beş paralık etmeye ve onları reddetmeye ant

içmiş. Şayet ona dudak bükecek olsaydım, bu durumun onların beklentilerini asla karşılayamama korkusundan kaynaklandığını ileri sürerdim, fakat bu da yarım yamalak bir hakikatten daha azına karşılık gelirdi. O, azgın öfkesinde samimi. Gerçek anlamda bir asi. Günün birinde bir şeyler öğrenecek ve kendini geliştirecekse eğer, bunun sadece ve sadece başkaldırı yoluyla gerçekleştirebileceğini içgüdüsel olarak biliyor.

Bu yolculuğa çıkarken tılsımı andıran bir sırrı da beraberinde götürüyor. Hiç kimseyle paylaşmadığı müddetçe bu sır ona kuvvet verecek. Dün ilk romanı yayımlandı ve tanışmak üzere olduğu bütün insanlar içinde bunu bilen tek bir kişi yok! Elbette *Coriolanus*'un kaptanı ve mürettebatının bundan haberi yok; koca Almanyada bundan haberi olan hiç kimsenin olmaması da kuvvetle muhtemel. Mr. Lancaster'a gelince, kendisi bu haberi almaya katıyen layık biri olmadığını çoktan kanıtlamış bulunuyor. Bilmiyor ve hiçbir zaman da bilmeyecek. Tabii ki, roman büyük bir başarı kazanır da adam eninde sonunda bunun haberini bir gazetede okumazsa eğer... Fakat Christopher bu düşünceyi batıl bir telaşa sansürlüyor. Hayır, hayır, nasıl olsa eli mahkûm, başarısız olacak. Edebiyat eleştirmenlerinin tamamı yozlaşmış ve düşmanın emrinde çalışan insanlar... Durum böyleyken ve epik söylence dünyası asla şaşmaz bir teselli ve güvence sunarken, insan neden bu gibi hain umutlara bel bağlasın ki?

O ilkbahar, dönemin anlayışı kıt ve kibirli edipleri tarafından topyekûn görmezden gelinmiş ve onuncu yıldönümünden geriye dönüp baktığımızda hepimizin hemfikir olacağı üzere, bildiğimiz haliyle modern romanın başlangıcını işaret eden bir olay yaşandı: All the Conspirators yayımlandı. Ertesi gün, Isherwood'un artık Londra'da bulunmadığı ortaya çıktı. Kendisi ardında ne bir iz ne de bir kelime bırakarak sırra kadem basmıştı. Yakın dostları şaşkın ve endişeliydi. Hatta intihar etmiş olabileceğine dair korkular mevcuttu. Fakat ilerleyen zamanlarda –aradan aylar geçtikten sonra– salonlarda, o sabah Isle of Dogs'daki bir doktan yük gemisine binen ve giysilerine güzelce sarılıp sarmalanmış bir şahsiyetin görüldüğüne dair tuhaf dedikodular dönmeye başladı...

Hayır, ona katiyen dudak bükmeyeceğim. Katiyen onun adına özür dilemeyeceğim. Onun babası ve oğlu olmaktan dolayı gururluyum. Onu düşünüyorum ve hayretler içinde kalıyorum, fakat onu romantikleştirmekten sakınmam gerekiyor. Dışarıdan cesaret gibi görünen şeyin büyük ölçüde yabanıl cehaletten başka bir şey olmadığını aklımdan çıkarmamam gerekiyor. Onun kendi geleceğine hayvanların en kalın kafalısı kadar kör olduğunu unutup duruyorum. Tıpkı benim de kendi geleceğime kör olduğum gibi. Onunki çoğu bakımdan olağanüstü bir gelecek: Daha mutlu, daha şanslı ve çoğu insaninkinden daha ilginç. Gelgelelim, onun yerinde ben olsaydım ve önümü görebilseydim, bana muhtemelen baş edebileceğimden çok daha fazlasının bahşedildiği gerekçesiyle dehşet içinde haykıracağımdan eminim.

Kendisi mevcut şartlarda beş dakika sonrasını güç bela görebilecek durumda. Meydana gelmek üzere olan her şey onun gözünde acayip ve dolayısıyla öngörülemez. Şimdi, taksi yolculuğu sona ererken, kendi ileri görüşlülüğümü devre dışı bırakıyorum ve dünyaya onun gözlerinden bakmayı deniyorum.

Hicks adındaki, yaşça benden fazla büyük olmayan ve kâtip pozisyonunda çalışan şirket personeli önceden kararlaştırıldığı üzere benimle dokların girişinde buluştu. Kendisi, Fenchurch Sokağı'nın kurumla kaplı havasından ve sisinden lekelenmiş cildi ve soluk benizli haliyle epik anlatım için seçebileceğim bir karakter olmaktan uzaktı. Üstelik adam, epik karakterlerin asla yönelmediği huysuz bir telaş içindeydi. Göz ucuyla saatine bakıp "Vay canına," diye bağırdı, "çabuk olsak iyi ederiz!" Bavulumu tutamacından yakaladığı gibi tempolu bir yürüyüş tutturdu. Bavulu elimden bırakamayacağımdan ve adamı bavulu yalnız başına taşımaya mecbur edemeyeceğimden ben de hızlı hızlı yürümeye başladım. Oyunun birinci perdesine girişim tarz bakımından eksik kalmıştı.

"İşte orada" dedi Hicks. "Ta kendisi!"

Coriolanus beklediğimden bile küçük ve kirli göründü gözüm. Siyah olmayan kısımları sarımsı kahverengiydi. İçimden, tıpkı kusmuk rengi, diye bir düşünce geçiverdi. Gerçi bunun sadece bir çağrışım olması da mümkündü. İki vince yüklenmiş kasalar dok işçileriyle dolup taşan güvertenin üzerinde sallanmaktaydı. Adamlar

yük vinçlerinin takırtısını ve tepelerindeki martıların ciyaklamasını bastırmak için avazları çıktığı kadar bağırarak konuşuyordu.

Hicks'e sitem edercesine, "Acele etmeye hiç lüzum yokmuş!" deyiverdim. O ise kayıtsız bir tavırla, Kaptan Dobson'ın yolcuların vakit sıkışıklığı yaşamadan gemiye binmesini arzu ettiği cevabını verdi. Hicks bana olan ilgisini kaybedeli çok olmuştu. Hoşça kal lafını ağzının içinde geveledikten sonra, beni sürme iskelenin başında, tıpkı teslim ettiği ve başka hiçbir sorumluluk hissetmediği bir paket misali bırakıp gitti.

Dirseklerimle kendime yol açıp gemiye çıkmayı başardıysam da, başkalarının ittirmesi yüzünden gemi ambarına uçmama ramak kalmıştı. Kaptan Dobson beni kaptan köşkünden gördü ve karşılamak için aşağı indi. Havanın etkisiyle kıpkırmızı olmuş bir surata ve komedyenlere özgü torbalı ve şişkin gözlere sahip, ufak tefek, şişmanca bir adamdı.

"Miden bulanacak, biliyorsundur elbet" dedi adam. "Burada gayet esaslı adamlar ağırladık, fakat hepsi de fos çıktı." Adamın sözlerine uygun düşecek biçimde endişeli görünmeye çalıştım.

Ambarda Çinli bir aşçı, Galli bir miço ve jokey tipli bir kama-rotla karşılaştım. Kamarot, bana söylediğine göre, on iki yıl Cunard Line'da çalışmıştı, fakat burası daha çok hoşuna gitmişti. "Burada karışanın görüşenin yok" dedi. Beni kamarama götürdü. Burası bir gardirop kadar daracık ve epeyce havasız bir yerdi. Üstelik lomboz vidasını yerinden oynatmak da imkânsızdı. Gemi salonuna gittim, fakat buradaki uzun masa, kargo listelerine çılgınlar gibi yazıp çizen yarım düzine kâtibin işgali altındaydı. Yukarı çıkarak tekrar güverteye yollandım ve geminin baş tarafında, kendimi küçücük hale getirerek herkesin ayağının altından çekilebileceğim bir yer buldum.

Bir saat sonra denize açıldık. Kanal kapaklarından geçmek zorunda olduğumuzdan, doktan ırmağa girmemiz epey zaman aldı. Kabına sığmayan kenar mahalle çocukları kapaklara asılmış bizi seyrediyorlardı. Kargo kâtiplerinden biri yaklaştı ve küpeştenin karşısına geçip yanımda durdu.

"Çırpıntılı bir yolculuk olacak" dedi. "Gemi hakiki bir dans üstadıdır." Ve başka bir laf etmeden atletik hareketlerle küpeştenin üzerinden çoktan geride bıraktığımız rıhtıma atlayıverdi. Kısacık bir süre bana el salladı ve gitti.

Ardından salonda ikinci kahvaltısı ettik. İkinci kaptanla ve iki mühendisle ahabap oldum. Salamura uskumru yedik ve büyük bardaklardan çay içtik. Çay pirinç renginde ve demliydi. Güverteye döndüğümde beni sessiz ve bulutlu bir akşam karşıladı. Şehri ardımızda bırakıyorduk. Doklar ve ambarlar yerlerini soğuk, gri tarlalara ve bataklıklara bırakmıştı. Birkaç tane fener gemisinin yanından geçtik. Sonuncusunun adı Barrow Deep'ti. Kaptan Dobson yanımdan geçti ve “Gözüpek yolculuğumuzun ilk aşaması bu” dedi. Kaptan da kendince epik bir atmosfer yaratma gayretindeydi. Pekâlâ, gösterdiği çabadan dolayı benden iyi not almayı başarmıştı.

Artık bir şeyin görülemeyeceği kadar yoğun bir karanlık bastırmış olduğundan kamarama geri yollandım. Kamarot uğradı. Bana, yolculuk boyunca tüketeceğim gıda için kendisine bir sterlin ödemem ve karşılığında canımın istediği kadar yemek yemem teklifinde bulunmaya gelmişti. Halinden tavrından teklifin pazarlığa açık olmadığını çıkarmıştım, zira deniz tutması yaşayacağıma kesin gözüyle bakıyordu. Büyük bir iştahla, “Birkaç ay önce yanımda başka bir beyefendi vardı” diye anlattı. “Kendisi çok fena sarsıldı. Geceleyn bir şey isterseniz duvara vurun beyefendi, olur mu?”

Kamarot çıktıktan sonra kendi kendime gülümsedim, çünkü öbür sırrım kadar dikkatle korumaya niyetlendiğim ikinci bir sırrım daha vardı. Bu denizci milleti gerçekten de sevimliliğe varacak derecede saf, diye düşündüm. Tıp bilimindeki ilerlemelerden kesinlikle bihabermiş gibi bir halleri vardı. Ben, doğal olarak kendi önlemimi almıştım. Cebimde, içi yaldızlı kâğıda sarılmış kapsüllerle dolu küçük bir karton kutu vardı. Kapsüllerin içeriğiye pembe yahut gri tozlardan oluşmaktaydı. Denize açılmadan önce tek bir kere ve ondan sonra günde iki kere olmak üzere, her birinden birer tane almak gerekiyordu.

Ertesi sabah uyandığımda gemi kuvvetle yalpalamaktaydı. Yalpalamaların arasında, baş tarafını dik bir açıyla havaya savuruyor, hafifçe tökezler gibi oluyor, derken kamaradaki her şeyi zangır zangır titreten bir çatırtıyla ileri doğru düşüyordu. Kapsüllerimi henüz yutmuştum ki, kapı çalındı ve kamarot başımı içeri uzattı. Yüzündeki hayal kırıklığından, görmeyi umduğu şeyin ne olduğunu anlamıştım.

Sitem edercesine, “Efendim, ben iyi değilsinizdir diye düşündüyüm” dedi. “Yarım saat önce sizi yokladım, baktım oracıkta yatıyordunuz. Hem tek kelime etmediniz.”

“Uyuyordum” dedim. “Kütük gibi uyumuşum.” Ve bu akbabaya ıslıl ıslıl bir tebessüm göndermekle yetindim.

İkinci mühendis kahvaltıya kolunda bir askıyla geldi. Gece makine dairesindeki bir boru patlamış, adamın eli kaynar suda haşlanmıştı. Galli miço Teddy, yiyebilsin diye adamın domuz pastırmasını küçük parçalara ayırdı. Bu işi yaparken Teddy’nin acemiliği üzerindeydi ve ikinci mühendis, çocuğu azarlayarak elini çabuk tutmasını söyledi. İkinci mühendis bu yüzden birinci mühendis tarafından paylandı: “Yaşlandığında kesin lanet ve huysuz ihtiyarın teki olup çıkacaksın – Tanrım, hem de nasıl!”

İkinci mühendisin yarı kahramanca yaralanmasına rağmen, bu yolculuğun epik nitelikleriyle ilgili olarak içimde büyüttüğüm duyguyu kaybetmeye başlamıştım. Bu gemide bulunan mürettebatın apayrı bir varlık –sadece deniz için yaşayan erkekler ırkına mensup bir varlık– olduğunu keşfedeceğim beklentisindeydim. Gelgelelim, doğrusunu söylemek gerekirse, hiçbiri kafamdaki denizci kavramına tam olarak oturmuyordu. İkinci kaptan haddinden fazla yakışıklıydı, daha ziyade bir aktörü andırıyordu. Mühendisler bir fabrikada çalışıyor da olabilirlerdi, dümdüz mühendistiler. Kama-rot, başka türden herhangi bir profesyonel hizmetkârdan farksızdı. Kaptan Dobson bir pub sahibi olarak da hiç aykırı bir görüntü vermezdi. Şiirsellikten uzak hakikati göğüslemek zorundaydım: Denize çıkanların arasında envai çeşit insan bulunuyordu.

Aslında hepsinin aklı tamamıyla karada kalmış gibiydi. Görmüş oldukları filmler hakkında konuşurlardı. Yakın zamanda yaşanmış, skandal yaratan bir boşanma vakasını, “Kadın tam kibar fahişe denen tiplerden” sözleriyle kendi aralarında tartışmışlardı. Bilmeceler sorarak beni eğlendirirlerdi: “On dört yaşındaki bir kızda olmayan, on altısındaki kızın kendisinde olmasını beklediği ve Prenses Mary’de hiçbir zaman olamayacak şey nedir?” Cevap: “Sigorta kartı.” Ben de rahip, sarhoş ve yersiz yurtsuzun hikâyesini anlattım. “Eğer sen de pantolonunu yakalığınla aynı yönde giymiş olsaydın...” diye giden sonuç cümlesine geldiğimde, Doğu Londra aksanını taklit etmenin yakışık alıp almayacağından bir türlü emin olamadığımdan duraksadım, çünkü her iki mühendis

de bu aksana sahipti. Ne var ki, hikâye oldukça iyi tepkiler aldı. Hepsi de fazlasıyla dost canlısı insanlardı. Fakat bir genç adamın zihninde sürekli tekrarlanan, “Acaba benim hakkımda gerçekte ne düşünüyorlardır?” sorusunun yanıtı, her zamanki gibi, “Senin hakkında hiçbir şey düşünen yok” şeklinde özetlenebilir gibiydi. Hatta gemi bir tahterevalli misali inip çıkarken tabağıma ikinci kez domuz pastırması almama şaşırarak kadar bir ilgiyi dahi benden esirgemişlerdi.

Gün boyu dalgalı sularda kâh sallanarak, kâh yan yatarak ilerledik. Güvertede denizin ısıltısı o denli parlaktı ki, ısıltı yüzünden hafifçe sersemledim. Artık her şey tahtalarla kapatılmış ve yerini bulmuş olduğundan, gemi özgün boyutlarının iki katına çıkmış gibiydi. Bomboş güvertede ödül hindisi gibi yürüyüp durdum. Kaptan köşkünde, ağzında tüten funda kökünden piposu ve başındaki fotr şapkanın tamamladığı müşfik bir tavırla dikilmiş duran Kaptan Dobson, geçen gemileri arada bir bana işaret ediyordu. O bunu her yaptığında, küpeşteye koşturmaya ve gemileri profesyonel bir dikkatle incelemeye mecburmuşum gibi hissediyordum. Kaptan daha sonra, bir şezlong getirerek ve bunu da kendi elleriyle kurarak beni mahcup etti. “Artık babasını öldürmüş bir oğlan çocuğu kadar mesut olabilirsiniz” dedi. Ve kapağında seksi bir resim bulunan karton kapaklı bir kitabı elime tutuştururken ekledi: “Buna dair fikirlerini öğrenmek isterim.” Kitap *Yabaninin Gelini* adını taşıyordu ve içinde bol miktarda “Adam yanıp tutuşan elleriyle kadının olgun memelerini avuçladı, sonra da kadın zevk ve arzu çığlıkları atana dek onları vahşice birbirine tokuşturdu” tarzında sahneler vardı. Şayet Londra’da dostlarımın arasında olsaydım, hepimiz bu kitapla inceden inceye dalgamızı geçmeyi vazife addederdik. İnsanın normal şartlarda saçma sapan bulup bir kenara atacağı kitaplar kategorisindeydi. Fakat burada –kendi kendime itiraf edebileceğim üzere– olanca saçmalığına rağmen beni tahrik edip kızıştırmayı başarmıştı. Kaptan Dobson kitabı bir saatte okuyup bitirmemi bir iltifat olarak kabul etti. Bunlar olurken, Teddy bana kocaman marmelatlı pufların yanında bardak bardak çay ikram etti.

Gecenin bir yarısı, sanki biri beni dürtmüş gibi uyanıverdim. Ranzamda diz çöktüm ve lombozdan dışarıyı görmeye çalıştım.

Almanya'nın ilk ışıkları simsiyah suların her yanına mavi, yeşil ve kırmızı ışıltılar saçarak karşımda duruyordu.

Ertesi sabah buhar kuvvetiyle ırmak yukarı yol aldı. Kaptan Dobson, harita odasında Alman pilotla birlikte içmeye oturdu ve neşesi fazlasıyla yerine geldi. Eski fötr şapkasının yerine, onu her zamankinden daha çok komedi müzikholünde sahneye çıkan bir deniz kurduna benzeten şık bir beyaz kasket takmıştı. Pencere-lerindeki neşeli perdeler ve saksı saksı çiçekleriyle, kullanışlılık bakımından evlerden bir eksiği yokmuş gibi görünen büyük mav-naların yanından geçtik. Kaptan Dobson sahil boyunca görülmeye değer muhtelif yerleri bana gösterdi. Parmağıyla bir fabrika binasını işaret ederek, "Orada yün temizleyen yüzlerce kız var. İçerisi o kadar sıcak ki, bellerine kadar çıplak çalışırlar" dedi. Göz kırptı. Ben de kibarlığı elden bırakmadan sııttım.

Limana girdiğimizde *Coriolanus* onca büyük geminin arasından kendi demirleme yerine doğru mütevazı bir şekilde ilerlerken bir kez daha ufaklık kaldı. Gemilerin yanından geçtiğimiz sırada Kaptan Dobson onları bağıra çağıra selamladı ve selamına karşılık aldı. Adamda dünya çapında popülerlik yakalamış birinin hali vardı.

Gemimiz rıhtıma bağlandığında güverte, dok seviyesinin o kadar çok aşağısında kaldı ki sürme iskeleyi neredeyse dikey pozisyonda kurmak gerekti. Pasaportumu kontrol etmeye gelen nazık bir polis memuru sürme iskeleden inmek konusunda tereddüt etti. Kaptan Dobson memuru alaya aldı: "Git işine, Tirpitz! Git işine!" Dobson, pilota ve selamlamış olduğu gemilerdeki tüm kaptanlara "Tirpitz" diye hitap ediyordu. Polis memuru hem gülere hem de sıkı tutu-narak dikkatle geri geri güverteye indi.

Pasaportum damgalandıktan sonra, yerine getirilecek başka bir formalite kalmamıştı. Kamarotla (adam hafiften surat asmıştı; fena halde ezik bir tipti) el sıkıştım, Teddy'ye bahşış verdim ve Kaptan Dobson'a el sallayarak veda ettim. Kaptan köşkünden "Kızlara sev-gilerimi ilet!" diye bağırırdı. Polis memuru yardımcı olmak niyetiyle dok girişine kadar benimle beraber geldi ve beni Mr. Lancaster'ın çalıştığı acentenin önünde duracak bir tramvaya bindirdi.

Burası zemin kata konuşlanmış, içerisinde dönen kapılar bulu-nan etkileyici bir mekândı ve beklediğimden daha büyük çıkmıştı. İçinde yarım düzine genç kız ve sayıca onların iki katı kadar er-kek çalışmaktaydı. On altısında bir genç önüme düşüp beni Mr. Lancaster'ın özel odasına götürdü.

Mr. Lancaster aklımda uzun boylu kalmıştı, fakat onun nasıl da aşırı derecede uzun olduğunu unutmuştum. Daha doğrusu, nasıl uzun ve ince olduğunu... Her karşılaşmada devreye giren bilinçaltının güçlü fiziksel tepkisine itaat ederek, adamın kemikli elini sıktığım sırada kendimi savunma kabilinden boyumu bir milimetrenin azıcığı kadar kısalttım, bedenimi daha bir genişlettim ve sağlamlaştırdım.

“Evet Kuzen Alexander, geldim işte!”

Boğuk ve dermansız sesiyle “Christopher” dedi. Bu bir hayret ifadesi değil, beyanattı. Açılımını yapınca şu anlamı elde ettim: İşte buradasın ve bu durum bana zerre kadar hayret vermiyor.

Başı ona neredeyse kadınsı bir görüntü verecek kadar küçüktü. Büyük kulakları, geniş ve ıslak bir bıyığı ve hırçın bir ağzı vardı. Huysuz, duygusuz ve sindirim güçlüğü çeken bir adama benziyordu. Ucunda eser miktarda nem toplanmış uzun ve kırmızı bir burnu vardı. Ve boynunun iyice yukarılarına çıkan kaskatı bir yakalık takmış ve ayağına hantal siyah botlar giymişti. Hayır, onda hiçbir güzellik bulamamıştım. Ona dair önceki izlenimlerimin hepsi doğru çıkmıştı. Dostum Hugh Weston’a ait özlü sözlerden birinin aklıma gelmesiyle benden onay alması bir oldu: “Bütün çirkinler kötüdür.”

“Hazır olmam tamı tamına...” Mr. Lancaster kol saatine baktı ve hızlı fakat karmaşık bir hesaplama yapıyormuş gibi göründü, “... on sekiz dakikamı alır.” Masasına geri döndü.

Köşedeki sert koltuğa oturdum ve içimin tepeden tırnağa öfkeli bir karamsarlıkla dolmaya başladığını hissettim. Yaşadığım, şiddetli bir hayal kırıklığıydı. Neden? Beklediğim neydi sanki? Sıcak bir karşılama, deniz yolculuğuna dair sorular, deniz tutmasından başışık kalmama duyulan bir hayranlık mıydı? Yani, evet. *Beklediklerim* bunlardı. Ve aptallık etmişim; kendi kendime öyle söyledim. Aslında bu beklentiye hiç girmemem gerekirdi. Şimdi, bu ruhsuz ve ahmak ihtiyarla bir haftalığına kapana kısılmıştım.

Mr. Lancaster bir şey yazmaya oturmuştu. Başını kaldırmadan çalışma masasından bir gazete aldı ve bana doğru fırlattı. Üç gün öncesinin *London Times* gazetesiydi bu.

Cüret edebildiğim en kindar halimle, “Teşekkür ederim, *efendim*” dedim. Bu benim savaş ilanımdı. Mr. Lancaster tepki vermedi.

Derken telefon etmeye başladı. İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca dillerinde telefonlar etti. Bu dillerin hepsini de tamı

tamına aynı ses tonuyla ve aynı tonlamalarla konuşuyordu. Arada bir esip gürlediği oluyordu ve farkına vardığım üzere, o sırada kendi sesini dinliyor ve sesinin kulağa geliş tarzından keyif alıyordu. Sesi belirgin şekilde kilise vaizlerini çağrıştırmaktaydı ve devlet bakanlarının sesinden de bir şeyler almıştı. Gel gör ki, bu seste işadamından eser yoktu. Sesi birkaç kez buyurgan bir hal aldı. Tek bir kez neredeyse cana yakın oldu. Elleri kısacık bir an kıpırdamadan duramıyordu ve en ufak sorun bile onu çileden çıkarmaya ve heyecanlandırmaya yetiyordu.

Mr. Lancaster hazır olana kadar yarım saati aşkın zaman geçti.

Derken, hiçbir uyarıda bulunmadan ayağa kalkıp “Hepsi bu kadar” dedi ve odadan dışarı çıkarak beni de arkasından gitmeye mecbur bıraktı. Yetişkin çalışanların tamamı –muhtemelen öğle yemeklerini yemek üzere– dış taraftaki ofisten ayrılmışlardı. Genç adam görevinin başındaydı. Mr. Lancaster ona Almanca, içlerinden sadece delikanlının adının Waldemar olduğunu anlayabildiğim bir şeyler söyledi. Dışarı çıkacağımız sırada, onu da içgüdüsel olarak Mr. Lancaster’a karşı gizli bir ittifaka dahil etmek niyetiyle, delikanlıya kocaman bir tebessüm gönderdim. Fakat yüzündeki boş ifadede hiçbir değişiklik olmadı ve oğlan öne eğilerek bana hafif tertip ve zoraki bir Alman usulü selam vermekle yetindi. Yeniyetme bir oğlanın bu şekilde eğilerek selam vermesi bana hakiki bir şok yaşatmıştı. Mr. Lancaster onları gençken ehlileştiriyor olmalıydı. Yoksa, oğlan beni de Mr. Lancaster’la aynı toplumsal mevkiye yerleştirmiş –ne korkunç bir düşünce!– ve bu sebepten dolayı, bana da aynı alaycı ve küçümseyici saygı gösterisinde bulunmuş olabilir miydi? Böyle olmadığını düşündüm. Büyük olasılıkla, Waldemar her bakımdan işvereni kadar resmi bir insandı ve beyefendilere yaraşır hal ve tavrın modeli olarak onu taklit etmekteydi.

Mr. Lancaster’ın evine dönmek üzere tramvaya bindik. Sıcak ve nemli bir ilkbahar günüydü. Elimdeki bavul ve taşımamak için üzerime giydiğim palto beni terletmişti, fakat hava bana keyif vermiş, kışkırtmış ve heyecanla doldurmuştu. Tramvayın kalabalık olmasından da memnundum; memnuniyetim sadece, bu şekilde Mr. Lancaster’dan ayrı düşmemden ve kendisiyle sohbet etmek zorunda kalmamamdan değil, aynı zamanda benimle yaşıt genç Almanların, oğlan ve kız bedenlerinin bu kadar yakınında bulunmamdan da kaynaklanıyordu ve bir o yana bir bu yana savrulan

tramvay arabası bizleri sallayarak sımsıkı paketlenmiş bir yığın haline getirdikçe onlarla benim aramdaki milliyet engeli ortadan kalkmış gibi hissediyordum. Dışarıda, bisikletlerin üzerinde daha da çok sayıda genç insan vardı. Okul çocukları parlak güneşlikleri olan kasketler takmış ve üzerlerine canlı renklerde, boyun tarafı açık bırakılmış ve düğme yerine bağcıklarla tasarlanmış gömlekler giymişlerdi. Neşeli renklere boyanmış tramvay, sık aralıklarla dikilmiş leylaklarla kaplı bahçelerin içinde bulunan ve kabartmalı ön cephe sıvaları büyük sarmaşık yapraklarının gölgesinde kalan sıra sıra beyaz evin bulunduğu uzun caddelerde çanını çalarak ve tangırdayarak hızla ilerlemekteydi. Yılanlardan kurtulma mücadelesi veren Laocoön ve oğullarını betimleyen heykel grubuyla süslenmiş bir çeşmenin yanından geçtik. İnsan güneşin altında onlara imrenmekten kendini alamıyordu, çünkü yılanlar oradaki erkeklerin sıcak ve çıplak bedenlerine ağızlarından çıkan soğuk suyu püskürtüyor ve yaptıkları ölümüne güreş müsabakası uzaktan bakıldığında ağırkanlı ve şehvetli görünüyordu.

Mr. Lancaster kuzeye bakan büyük bir evin zemin kat dairesinde oturuyordu. Dairenin odaları yüksek tavanlı, çirkin ve havadardı. İçeride, tek bir dokunuşunuzla ve tekinsiz bir ivmeyle açılıverdikleri sırada bütün binada yankılanan bir gümbürtü çıkaran kocaman beyaz sürme kapılar vardı. Mekân Cermen *art nouveau* tarzında döşenmişti. Sandalyeler, masalar, dolaplar ve kitaplıklar, konfora duyulan bir nefretin ve katı bir bağnazlığın dışavurumuymuş gibi duran suratsız ve köşeli biçimlerde tasarlanmıştı. Bunlara eşdeğer suratsızlıktaki yapraksız dallardan oluşan bir duvar kâğıdı oturma odasının duvarlarını boydan boya kaplamaktaydı, tavanın ortasından sarkan lamba, misket limonu yeşili camdan yapılmış gösterişsiz bir nilüfer goncası biçimindeydi. Kış aylarında mekânın kasvetini anlatmak için kelimeler yetersiz kalıyor olmalıydı, fakat şimdi hiç değilse serin olmak gibi bir avantajı vardı. Mr. Lancaster'ın dekora yaptığı biricik gözle görülebilir katkı, birkaç okul ve ordu birliği fotoğrafından ibaretti.

Mr. Lancaster'ın astığı fotoğrafların içinde en dikkat çekici olanı, muhtemelen yetmiş beşinde, güçlü kuvvetli ve sakallı bir yaşlı adamın bulunduğu fotoğrafı. Ama ne sakaldı o! Artık kimselerde bulunmayan, saf gümüşten yapılmış hakiki bir parçaydı: Sahici Victoria Dönemi aile reisi sakalı. Sakal, adamın güzel bir kemere

sahip burun deliklerinden ve kocaman memeli kulaklarından güröl güröl bir sağanak halinde inmekte, yanaklarında köpüren ve çenesinin altında hiçbir teknenin sağ çıkamayacağı coşkun bir ırmak oluşturacak şekilde kafa kafaya gelen iki dev dalga oluşturmaktaydı. Kendini şımartan kaprisli bir havada, sırf başkaları hayran kalabilsinler diye başını yukarı kaldırıyla nasıl da sakalının bilincine varmış bir ihtiyar güzeliydi bu!

Mr. Lancaster anma törenlerine özgü ses tonuyla Sakal'ın artık Tanrı'nın yanında olduğunu açıkça belli ederek, "Aziz ihtiyar babam" dedi. "Daha on altısına gelmeden Boynuz Burnu'nun etrafından dolmuş ve Aleut Adaları'nın kuzeyine gidip buzların kenarına kadar gelmişti. Senin yaşındayken, Christopher..." –burada belli belirsiz bir suçlama seziniyordu– "... Çin Denizi seferinde Singapur'dan denize açılan bir geminin ikinci kaptanıydı. Tayfunlar esnasında Ksenofon'dan tercümeler yaparmış. Bildiğim her şeyi o öğretti bana."

Öğle yemeğinde soğuk yiyecekler vardı: Siyah ekmek, sarı renkli sert Hollanda peyniri ve envai çeşit sosis: Ahlaksız çağrışımlar yapabilecek pembelikteki sosis, av eti kokusu saçan sosis, içi topak topak kıkırdakla dolu sosis, kesiti bir kilisedeki çok eskiden kalma vitray camı andıran sosis.

Ağzımıza daha tek bir lokma yemek koymamışken, Mr. Lancaster yemekten sonra şekerleme yapılmasını tasvip etmediği konusunda beni bilgilendirdi. "Ben şirketin Valparaiso şubesinin başındayken, muavinim oradaki herkes gibi siesta yapmamı salık verip dururdu. Ben de ona 'Beyaz adamın Güney insanından erken davranıp bir adım öne geçtiği vakit bu vakittir' derdim."

Bu, sonradan keşfedeceğim üzere, Mr. Lancaster'a has, küstahlıkla karışık gerici konuşma tarzının karakteristik bir örneğiydi. Konu ben olduğumda, dengelenmesi gereken romantik ve liberal görüşlerim olabileceğine kesin gözüyle baktığından, bu özelliğini eğitsel sebeplerle kullandığı şüphe götürmezdi. Bu konuda hem haklı hem de haksız sayılırdı. Muğlak ve iyice düşünülp taşınılmamış süreçlerin ürünü olan liberal görüşlerim olduğu doğrudu, fakat kendisi tamamıyla zıt kanaatler ortaya koyarak beni ürkütebileceğini sanarak büyük bir hataya düşmüştü. Beni ürkütebilmesinin tek yolu fikirlerime katılması olabilirdi; mevcut durumda, önyargılarını hiçbir meraka kapılmaksızın ve tamamıyla karakterine uygun bularak normal kabul etmiştim.